

Briselē, 25.4.2018.
COM(2018) 235 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**2016. gada Eiropas kultūras galvaspilsētu (Donostija Sansevastjana un Vroclava) *ex post*
novērtējums**

{SWD(2018) 140 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

2016. gada Eiropas kultūras galvaspilsētu (Donostija Sansevastjana un Vroclava) *ex post* novērtējums

1. IEVADS

Šis ziņojums ir iesniegts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 24. oktobra Lēmuma Nr. 1622/2006/EK, ar ko nosaka Kopienas rīcību pasākumam “Eiropas kultūras galvaspilsēta” no 2007. līdz 2019. gadam¹, 12. pantu, kurā noteikts, ka Komisija katru gadu nodrošina iepriekšējā gada pasākuma “Eiropas kultūras galvaspilsēta” rezultātu ārēju un neatkarīgu novērtēšanu un sniedz ziņojumu par šo novērtējumu Eiropas Parlamentam, Padomei un Reģionu komitejai².

Ex post novērtējuma konstatējumi un metodes vispusīgāk ir izklāstīti pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

2. RĪCĪBAS PRIEKŠVĒSTURE

2.1. ES rīcība “Eiropas kultūras galvaspilsēta” (EKG)

Kopš projekta “Eiropas kultūras galvaspilsēta” sākšanas — starpvaldību līmenī — 1985. gadā³ tas pilnveidojās, līdz 1999. gadā sasniedza pilntiesīgas ES rīcības formātu⁴. Pilsētas, kas izraudzītas par EKG līdz 2019. gadam, reglamentēja ar Lēmumu Nr. 1622/2006/EK, bet pašlaik to reglamentē ar Lēmumu Nr. 445/2014/ES⁵.

EKG rīcība ir paredzēta, lai uzsvērtu Eiropas kultūru bagātību, daudzveidību un kopīgās iezīmes, tādējādi veicinot labāku savstarpēju sapratni Eiropas iedzīvotāju vidū. Tā paredzēta arī tam, lai veicinātu pilsētu ilgtermiņa kultūras attīstību šā jēdziena plašākajā izpratnē, kas ietver sociālekonomisku ietekmi, stiprinot sadarbību starp kultūras darbiniekiem, māksliniekiem un pilsētām Eiropā, kā arī veicinot vietējo iedzīvotāju (un ārvalstu pilsoņu) iesaistīšanos un līdzdalību kultūras pasākumos.

2.2. 2016. gada EKG atlase un uzraudzība

Saskaņā ar Lēmumu Nr. 1622/2006/EK tiesības 2016. gadā rīkot pasākumu “Eiropas kultūras galvaspilsēta” tika piešķirtas divām dalībvalstīm — Spānijai un Polijai.

Abu dalībvalstu attiecīgās iestādes (t. i., to attiecīgās kultūras ministrijas) paralēli īstenoja divu posmu atlases procedūru (priekšatlase un galīgais ieteikums). Atlases žūrija, kurā darbojās trīspadsmit locekļi, no kuriem sešus iecēla attiecīgā dalībvalsts un pārējos septiņus — ES iestādes un struktūras, izskatīja kandidātpilsētu iesniegtos piedāvājumus,

¹ OV L 304, 3.11.2006., 1. lpp.

² Sk. pilnu tekstu tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/files/ecoc-2016-evaluation-en_0.pdf.

³ Par kultūras jautājumiem atbildīgo ministru 1985. gada 13. jūnija rezolūcija par pasākuma “Eiropas kultūras galvaspilsēta” ikgadēju rīkošanu (85/C 153/02).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Lēmums Nr. 1419/1999/EK, ar ko nosaka Kopienas rīcību pasākumam Eiropas Kultūras galvaspilsēta no 2005. līdz 2019. gadam (OV L 166, 1.7.1999., 1. lpp.). Lēmumā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu 649/2005/EK (OV L 117, 4.5.2005., 20. lpp.).

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Lēmums Nr. 445/2014/ES, ar ko izveido Savienības rīcību “Eiropas kultūras galvaspilsētas” no 2020. līdz 2033. gadam (OV L 132, 3.5.2014., 1. lpp.).

pamatojoties uz Lēmumā Nr. 1622/2006/EK noteiktajiem mērķiem un kritērijiem. 2010. un 2011. gadā konkursā piedalījās piecpadsmit Spānijas pilsētas un vienpadsmit Polijas pilsētas, un žūrija ieteica 2016. gada EKG titulu piešķirt Donostijai Sansevastjanai un Vroclavai⁶. Eiropas Savienības Padome abas šīs pilsētas oficiāli izraudzījās 2012. gada maijā⁷.

Pēc tam abām pilsētām piemēroja uzraudzības pasākumus — pilsētu sagatavošanās darbus uzraudzīja un vadīja žūrija, kurā bija septiņi neatkarīgi ES iestāžu un struktūru iecelti eksperti un kurai bija dots papildu uzdevums nodrošināt atbilstību programmai un saistībām, uz kuru pamata pilsētas tika atlasītas. 2013. gada rudenī un 2015. gada pavasarī Donostijas Sansevastjanas un Vroclavas pārstāvji piedalījās divās Komisijas sasauktās oficiālās uzraudzības sanāksmēs. Pēc uzraudzības procesa pabeigšanas žūrija sniedza pozitīvu ieteikumu Komisijai piešķirt katrai no šīm pilsētām EUR 1,5 miljonus vērtu Melinas Merkuri vārdā nosaukto balvu. Šo naudas balvu, ko finansē programmas “Radošā Eiropa”⁸ ietvaros, abām EKG piešķīra 2015. gada rudenī.

2.3. Abu 2016. gada EKG temati un galvenais mērķis

Donostijas Sansevastjanas pieteikuma nosaukums *Cultura para la convivencia* (“Kultūra līdzāspastāvēšanai”) cieši sasaucās ar vietējiem apstākļiem: pieteikums tika izstrādāts, ņemot vērā šīs pilsētas, kura gadu desmitiem bija cietusi no teroristu darbībām, neseno pagātni.

Tā kā pieteikuma iesniegšanas laikā pilsētas kultūras piedāvājums un kultūras jomas iespējas jau bija ļoti attīstītas, lielāka uzmanība tika pievērsta tam, lai atbalstītu kvalitatīvi atšķirīgus projektus, kas risina tādus sensitīvus jautājumus kā vardarbība vai terorisms ar mērķi palīdzēt iedzīvotājiem samierināties ar savu pagātni.

Programmas pamatā bija divas koncepcijas — “Līdzāspastāvēšana” un “Pilsēta”. Pirmā koncepcija tika skaidri formulēta, ņemot vērā trīs pamatvirzienus — “Miera bāka”, “Dzīves bāka” un “Balsu bāka” —, kas attiecīgi veltīti integrācijai un līdzāspastāvēšanai, veselībai, darbam un videi, kā arī saziņai. Otrā koncepcija darbojās transversāli, nodrošinot metodikas — tādās jomās kā valodu daudzveidības ilgtspēja, kritiska domāšana caur laikmetīgās mākslas prizmu, iedzīvotāju iesaistīšanās, kultūras un tehnoloģijas saikne, kā arī interaktīvo situāciju attīstība kultūras telpās —, kas bija paredzētas, lai palīdzētu visiem atsevišķajiem projektiem sasniegt to mērķus.

Vroclavas pieteikuma pamatā bija plašāka Vroclavas pilsētas stratēģija, kurā uzsvērts pilsētattīstības potenciāls, kas atbalstāms, par prioritāti nosakot ieguldījumus kultūras un sporta pasākumos un infrastruktūrā.

Tika pieņemta vispārīga koncepcija “Kultūras metamorfozes”, ko izmantoja gan kā pilsētas vēsturiskās pārveides, gan laikmetīgo kultūras un sociālo pārmaiņu procesu (tostarp globalizācijas, imigrācijas, ES paplašināšanās un digitālo sakaru pieaugošās nozīmes) metaforu. Tā kā bija paredzēts “radīt telpas, kurās atjaunot skaistuma klātbūtni sabiedriskajā dzīvē un ikdienas ieradumos”, EKG programmā izmantoja saukli “Telpas skaistumam”.

Vroclava nāca klajā ar ļoti skaidru redzējumu, jo īpaši attiecībā uz ilgtermiņa mērķiem, kas ietvēra gan informētības palielināšanu par Vroclavas/Lejassilēzijas kultūras identitāti un tās atzīšanu, gan sabiedrisko telpu izveidi sociāliem pasākumiem, gan pilsoniskās attieksmes

⁶ Visi žūrijas priekšatlases, atlases un uzraudzības ziņojumi ir pieejami tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

⁷ Padomes 2012. gada 10. maija Lēmums Nr. 2012/309/ES.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1295/2013, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa” (2014.–2020. gads) un atceļ Lēmumu Nr. 1718/2006/EK, Lēmumu Nr. 1855/2006/EK un Lēmumu Nr. 1041/2009/EK (OV L 347, 20.12.2013., 221. lpp.).

veidošanu, gan tūristu apmeklējumu skaita palielināšanu. Kultūras pasākumi tika organizēti tematiskās apakšprogrammās (piemēram, arhitektūra, kino, opera utt.) un atbilstoši mērķim uzvesti uz četrām “skatuvēm”, kas ietvēra gan dialogu ar vietējiem iedzīvotājiem, gan pilsētas nozīmes demonstrēšanu Eiropas un pasaules kultūrā.

3. ĀRĒJAIS PĒTĪJUMS

3.1. Vērtēšanas noteikumi

Vērtējot tiek izskatīts, kā īstenotas un izpildītas abas 2016. gada EKG programmas visā to norises ciklā, no to agrīnās uzsākšanas līdz ilgtspējas un pieredzes tālāknodošanas apsvērumiem.

Jo īpaši tiek vērtēts abu 2016. gada EKG pasākumu būtiskums, lietderība, efektivitāte un ilgtspēja, kā arī pārbaudīta šīs rīcības ES pievienotā vērtība, saskaņotība un papildināmība ar citām ES iniciatīvām. Visbeidzot, tiek izdarīti atsevišķi un vispārīgi secinājumi, kas izriet no abu pilsētu pieredzes, un apsvērta ietekme uz turpmākajām EKG titulpilsētām, pieteikuma iesniedzējiem un ES iestādēm.

3.2. Izvēlētās pieejas metodika un ierobežojumi

Vērtēšana un tās metodika tika izstrādāta, lai atbilstu Lēmuma Nr. 1622/2006/EK prasībām un palīdzētu veidot detalizētāku izpratni par rīcības izpildi un sasniegumiem. Jo īpaši tā dod vērtīgu iespēju kritiski izvērtēt iepriekšējo gadu, uzsverot gūtās mācības un ieteikumus, lai pārveidotu pašreizējās zināšanas un izpratni atbilstoši rīkotājpilsētu jaunajai pieredzei.

Intervences loģika, ko vērtētājs izmantoja iepriekšējos 2007.–2015. gada EKG vērtējumos, balstījās uz mērķu hierarhiju atbilstoši Lēmumam Nr. 1622/2006/EK.

Lai rezultāti būtu salīdzināmi, šīs izvērtēšanas metodikas pamatā bija pierādījumu vākšanas un analīzes pieeja, ko pieņēma rīcības iepriekšējos novērtējumos⁹.

Novērtējuma pamatā bija divu veidu dati un attiecīgi avoti:

- primārie dati ietvēra vai nu datus, kas savākti uz vietas, vai datus, kurus iesniedza katra EKG, piemēram, intervijas, tiešsaistes aptaujas un apsekojumus. Interviju mērķis jo īpaši bija iegūt dažādus viedokļus par katru EKG, tostarp uzzināt vadības komandu, vietējā un valsts līmeņa lēmumu pieņēmēju, galveno kultūras darbinieku un dažādo programmu izpildē iesaistīto partneru viedokli, un atlasīt tās organizācijas, kas vada konkrētos projektus vai piedalās tajos;
- sekundāro datu avoti ietvēra ES dokumentus, sākotnējos piedāvājumus un pieteikumus, ar pieteikšanās procesiem saistītos iekšējos ziņojumus, uzraudzības un novērtējuma ziņojumus, EKG sagatavotos vai pasūtītos pētījumus un ziņojumus, pasākumu programmas, reklāmas materiālus un tīmekļa vietnes, statistikas datus par kultūru un tūrismu un EKG sniegtos kvantitatīvos datus par finansēm, darbībām, sasniegumiem un rezultātiem;
- novērtējumā nav iekļauta plašāka sabiedriskā apspriešana. Kā paskaidrots ceļvedī¹⁰, šī rīcība ir uzskatāma par vietēja mēroga rīcību. Starptautiskie dalībnieki ir izkaisīti gan Eiropā, gan ārpus tās un ir grūti sasniedzami. No otras puses, paustie viedokļi balstītos uz konkrētu pasākumu apmeklējumu un kopumā nesniegtu noderīgu informāciju par EKG rīcības izvērtēšanu.

⁹ Sk. iepriekšējos novērtējuma ziņojumus tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/culture/evaluations_en.

¹⁰ http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_eac_015_evaluation_ecoc_2016.pdf.

Tāpat kā visos iepriekšējos EKG *ex post* novērtējumos Komisija uzskata, ka pieņemtā metodika ir piemērota, lai izstrādātu ziņojumu, kas nodrošina pietiekami stabilu bāzi, lai varētu izdarīt pieņemamus secinājumus par EKG pasākuma rezultātiem.

Tomēr ierobežo tas, ka nav izejas datu, kas iekļaujami salīdzinošā pētījumā par pilsētu pirms EKG titula iegūšanas un titulgada sākuma un pēc EKG gada īstenošanas. Šos datus uzskata par ļoti svarīgiem, lai sasniegtu līdzsvarotu perspektīvu, ko atbalsta pamatotu un plašu datu bāze par rīcības faktisko ietekmi uz pilsētu. Tomēr vērtēšanai atvēlētie budžeta līdzekļi (ik gadu apmēram EUR 70 000) ir proporcionāli zemajam ES finansējuma līmenim, ko tieši piešķir EKG (Melinas Merkuri balva EUR 1,5 miljonu apmērā), un nedod iespēju veikt sākotnējo (“izejas datu”) izpēti un situācijas (“*ex post*”) izpēti pēc pasākuma. Nelielā budžeta mazāk pamanāmas sekas ir tādas, ka pierādījumu primāro datu vākšanai ir tendence būt drīzāk kvalitatīvai, nevis kvantitatīvai. Lai gan kvalitatīviem datiem joprojām ir liela nozīme izvērtēšanā, kvantitatīvu datu trūkums samazinātu uzticamību, piemēram, procesā, kurā pierāda objektīvos rezultātus un EKG ietekmi uz līdzdalības paplašināšanu kultūras pasākumos.

Tāpēc šā ziņojuma secinājumi vairāk balstās uz daudziem kvalitatīviem un mazāk ticamiem datiem (piemēram, dažādu ieinteresēto personu uzskatiem un viedokļiem) nekā uz visaptverošu kvantitatīvo datu kopumu.

Komisija pilnībā apzinās un atzīst šos ierobežojumus, kas jau bija noteikti un paziņoti Komisijas dienestu darba dokumentā, kurš pievienots lēmuma priekšlikumam, ar ko izveido Savienības rīcību “Eiropas kultūras galvaspilsētas” no 2020. līdz 2033. gadam¹¹. Ņemot vērā šo problēmu, Komisijas turpmākajā priekšlikumā un uz tā pamata pieņemtajā Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumā¹² paredzēts, ka par galvenajām izvērtēšanas procesa īstenotājām ir jākļūst pašām izraudzītajām pilsētām, jo tām ir lielākas iespējas iegūt izejas datus un savākt primāros datus par EKG titula ietekmi.

Šajā sakarā ir vērts uzsvērt, ka Donostija Sansevastjana un Vroclava attiecīgi Sansevastjanas fondam un Vroclavas Universitātes Socioloģijas institūtam uzticēja veikt vietējus pētījumus¹³, lai uzlabotu savu izpratni par EKG ietekmi uz galvenajiem dalībniekiem, piemēram, kultūras iestādēm, kultūras un radošajām nozarēm un iedzīvotājiem, kā arī uz tādiem rādītājiem kā starptautiskie aspekti un ekonomika.

Visbeidzot, lai gan trūkst kvantitatīvu datu un citu neatkarīgu pierādījumu, Komisija uzskata, ka novērtējuma pamatošanai ir savākti pietiekami pierādījumi, un sniedz vispārēju novērtējumu un secinājumus, par kuriem uzskata, ka tie nodrošina kopumā pareizu un pilnīgu priekšstatu par 2016. gada EKG rīcību.

4. GALVENIE KONSTATĒJUMI, KAS IZRIET NO NOVĒRTĒJUMA ZIŅOJUMA

4.1. EKG rīcības atbilstība un 2016. gada EKG

Kā norādīts novērtējuma konstatējumos, abas rīkotājpilsētas ir izstrādājušas un īstenojušas kultūras programmas, kas ir saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 167. pantu attiecībā uz Savienības ieguldījumu “dalībvalstu kultūras uzplaukumā”. EKG pasākumu

¹¹ Sk. SWD (2012) 226 *final* 2.4.4. punktu.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums 445/2014/ES, sk. 5. zemsvītras piezīmi.

¹³ Laikā, kad EKG rīcības Eiropas izvērtēšana bija pabeigta, daži šā pētījuma rezultāti bija vēl projekta stadijā. Pēc iespējas lielāka daļa no šīs papildu informācijas Eiropas novērtējumā tika izmantota, bet tajā nevarēja izmantot galīgos rezultātus.

rīkošana abās pilsētās veicināja arī ekonomisko un sociālo attīstību, jo īpaši pilsētu kontekstā, un arī tas saskan ar Lēmuma Nr. 1622/2006/EK mērķiem.

Novērtējumā secināts, ka Donostijas Sansevastjanas programmā ir atspoguļotas vietējas problēmas un situācija, īpašu vērību pievēršot sociālajiem un politiskajiem jautājumiem. Tā kā pilsētas līdzšinējais kultūras piedāvājums jau bija ļoti bagātīgs, piesaistīja daudzus ārvalstu viesus un ietvēra plašus Eiropas mēroga festivālus, EKG nolēma izmantot, lai ne tikai izveidotu spēcīgākas saiknes ar jauniem Eiropas kultūras darbiniekiem — jo īpaši mazākām kultūras organizācijām —, bet arī ar lielu pašatdevi nodrošinātu jauna veida sensitīvu saturu, kas attiecas uz pilsētas sarežģīto identitāti un tās iedzīvotāju sociālo un individuālo labklājību un kam ir arī skaidra Eiropas dimensija.

Vroclava skaidri formulēja tādu programmu ar būtiskiem ilgtermiņa mērķiem un spēcīgu Eiropas dimensiju, kura saskaņoti mijiedarbojās ar plašāko pilsētas attīstības stratēģiju un kura bija vērsta uz to, lai vēl vairāk stiprinātu pilsētas eiropisko raksturu, piesaistītu vietējos un ārvalstu tūristus, uzlabotu tās kultūras infrastruktūru, kā arī palielinātu auditoriju un aktīvu pilsoņu līdzdalību kultūras pasākumos. Programmā tika pētīti arī vairāki visgrūtākie nesenās vēstures aspekti, jo īpaši iedzīvotāju pārvietošana starp Padomju Savienību, Poliju un Vāciju, kas notika Otrā pasaules kara beigās.

4.2. Lietderība

Kopumā pieejamie pierādījumi (galvenokārt kvalitatīvie) liecina, ka EKG joprojām ir lietderīga ES rīcība, kas ES līmenī nodrošina augstu ienesīguma līmeni apmaiņā pret relatīvi nelielu ES ieguldījumu — jau pašai EKG titula piešķiršanai ir ievērojams sviras efekts attiecībā uz finansējuma apjomu, ko rīkotājpilsētas atvēl EKG kultūras programmas izstrādei un īstenošanai, kā arī tā ir ievērojams intereses un finansējuma ģenerators plašā ieinteresēto personu — tostarp reģionālo un valsts iestāžu un privāto ieguldītāju — lokā. Turklāt Melinas Merkuri balvas — kas ir vienīgais finanšu ieguldījums, kuru rīkotājpilsētas saņem no ES, — absolūtā vērtība ir minimāla (EUR 1,5 miljoni vienai EKG) salīdzinājumā ar EKG kopējām izmaksām, jo 2016. gada EKG darbības izdevumi Vroclavai bija apmēram EUR 86,4 miljoni un Donostijai Sansevastjanai — EUR 49,6 miljoni.

Pilsētas līmenī gan Donostija Sansevastjana, gan Vroclava izveidoja ļoti spēcīgus un sekmīgus izpildes mehānismus un pārvaldības pasākumus, jo abas pilsētas izmantoja valsts un ES fondus (piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fondu), lai īstenotu kultūras programmas ar augstu māksliniecisko kvalitāti, kas bija ievērojami plašākas nekā parasti.

Tomēr novērtējums arī parāda, ka EKG pasākumu rīkošana joprojām ir resursietilpīga izvēle, kas var izrādīties problemātiska, piemēram, Donostija Sansevastjana saskārās ar tās faktiskā budžeta ievērojamu samazinājumu, salīdzinot ar sākotnējā piedāvājuma posmu (kritums par vairāk nekā 40 %), ko izraisīja ne tikai pārāk vērienīgs sākotnējais priekšlikums, bet arī ļoti liels spiediens uz publiskā budžeta sektoriem visos teritoriālajos līmeņos, politiskais spiediens piešķirt prioritāti budžetiem, kas paredzēti citiem pilsētas jautājumiem, nepietiekamas iespējas sameklēt privātā sektora finansējumu un slikti ekonomiskie apstākļi.

4.3. Efektivitāte

Abas EKG titulpilsētas ir sekmīgi sasniegušas to pieteikumos izklāstītos īstermiņa mērķus, jo īpaši īstenojot plašās un inovatīvās kultūras programmas ar Eiropas dimensiju, kurās aktīvi iesaistījās iedzīvotāji. Lai gan titulpilsētām bija pilnīgi atšķirīgi redzējumi, programmas un īstenošanas stili, tās abas efektīvi izmantoja EKG, lai izpētītu un skaidri formulētu vietējo interešu tematus ar Eiropas rezonansi.

Donostija Sansevastjana atbalstīja pasākumus, kas skaidri atšķīrās no tās līdzšinējā kultūras piedāvājuma; EKG pasākumi tika izmantoti, lai atrisinātu sarežģītus un sensitīvus jautājumus — proti, pagātnē notikušo vardarbību un starp pilsētas kopienām pastāvošās atšķirības —, nevis vienkārši piedāvātu kultūras programmu, kas izklaidē vietējo un starptautisko auditoriju vai popularizē pilsētu. Atzīstot, ka tā bija “drosmīga izvēle”, novērtējumā arī atzīts, ka ir grūti kvantitatīvi novērtēt un saprast šādas izvēles turpmāko sociālo ietekmi. Lai gan Donostija Sansevastjana pārmērīgi nekoncentrējās uz tās jau tā ievērojamo starptautisko atpazīstamību, izmantojot starptautisko saziņu un piesaistot tūristus, tomēr skaitļi liecina, ka EKG pasākumus kopumā apmeklēja 1,08 miljoni cilvēku, no kuriem 5–10 % bija ārvalstu viesi.

No otras puses, vietējie kultūras darbinieki saskārās ar būtisku tīkla paplašināšanos, proti, gandrīz 80 % organizāciju, kas bija iesaistītas attiecīgā gada pasākumos, sadarbojās ar citām organizācijām, vairumā gadījumu veidojot jaunas profesionālās attiecības, un tas, visticamāk, nebūtu noticis bez EKG gada.

Vroclava ne tikai īstenoja plašu kultūras programmu kā neatņemamu daļu no plašākas pilsētas attīstības stratēģijas, bet arī īpaši sekmīga bija ārvalstu viesu piesaistē — saskaņā ar Vroclavas pilsētas uzdevumā veikto pētījumu 2016. gadā Vroclavu apmeklēja aptuveni 5 miljoni tūristu, no kuriem 1,6 miljoni ieradās no ārvalstīm. Polijas Centrālās statistikas pārvaldes dati arī liecina, ka Vroclavas viesnīcās 2016. gadā apmetās par 50 000 ārvalstu tūristu vairāk nekā 2015. gadā. EKG ir bijusi arī efektīva, stiprinot kultūras sadarbību un tīklus starp pilsētas un ārvalstu kultūras darbiniekiem — divās trešdaļās īstenoto projektu bija nodibināti starptautiski sakari un ziņots par dažāda veida sadarbību ar organizācijām vai māksliniekiem no 42 citām valstīm, galvenokārt Eiropas, taču tostarp arī tādām valstīm kā Brazīlija, Japāna un ASV. Kopumā arī saziņas stratēģija bija efektīva, jo 2016. gadā Polijas un 38 citu valstu presē publicēja apmēram 5500 rakstus par EKG gadu.

Bez EKG titula šādi ieguvumi nebūtu bijuši iespējami tādā pašā mērā — tādējādi EKG rīcība ir radījusi nepārprotamu Eiropas pievienoto vērtību.

4.4. Ilgtspēja

Novērtējumā secināts, ka abas 2016. gada EKG piedāvā ļoti atšķirīgas iespējas savu pasākumu ilgtspējai un uzlabotai kultūras pārvaldībai.

Attiecībā uz Donostiju Sansevastjanu EKG pieredzes tālāknodošanas iespēju plānošana kopumā ir ierobežota — tai jau no paša sākuma nav skaidras oficiālas stratēģijas un politiskajām partijām trūkst kopīgas izpratnes par to, kādai vajadzētu būt EKG pieredzes tālāknodošanai.

Lai gan kopumā kultūras darbinieki joprojām darbojas un pēc 2016. gada joprojām nodrošina spēcīgu kultūras saturu, tas drīzāk ir saistīts ar pilsētas esošās kultūras ietekmes spēku, nevis kādu konkrētu no EKG programmas gūtas pieredzes tālāknodošanu.

No otras puses, Vroclavā pieredzes tālāknodošanas iespēju plānošana bija ļoti attīstīta un saskaņota un piedāvāja lielākas iespējas attiecībā uz EKG ietekmes ilgtermiņa ilgtspēju, arī pateicoties spēcīgai un tiešai politiskajai vadībai. Šīs stratēģijas pamatā ir arī vairākas pētniecības un izvērtēšanas darbības, ko EKG gadā veica Vroclavas Universitāte. EKG izpildes struktūra, kā arī pilsētas sociālo lietu un kultūras departamenti ir iesnieguši priekšlikumu stratēģijai 2017.–2020. gadam un pēc tam, proti, “Kultūra — aktualitāte!” (*Kultura — Obecna!*). Turklāt darbību turpinās projekts *mikroGRANTY*, dotāciju atbalsta iniciatīva, kuras mērķis ir palielināt vietējās iespējas kultūras jomā.

4.5. **Saskaņotība**

EKG rīcība ir saistīta ar dažādām ES politikas jomām un programmām un papildina tās, ietekmējot ne tikai kultūras jomas ieinteresētās personas, bet arī tās, kas saistītas ar nodarbinātību (piemēram, ietekmējot spēju veidošanu), uzņēmējdarbību (piemēram, Vroclavā EKG pasākumos bija iesaistīti 14 % uzņēmumu no kultūras un radošajām nozarēm, t. i., aptuveni 450 no vairāk nekā 3000 uzņēmumu, savukārt 52 % šo uzņēmumu šķita, ka tie ir guvuši komerciālu labumu no EKG, un 40,7 % ziņoja par apgrozījuma pieaugumu 2016. gadā) vai tūrismu (Vroclavas viesnīcās 2016. gadā apmetās par 50 000 ārvalstu tūristu vairāk nekā 2015. gadā). Tā var stimulēt arī ieguldījumus ERAF līdzfinansētā kultūras infrastruktūrā, kā to apliecina ievērojamie panākumi, ko guva ERAF līdzfinansētā jaunatvērtā Mūzikas foruma koncertzāle Vroclavā (vairāk nekā 500 000 apmeklētāju 2016. gadā).

4.6. **ES pievienotā vērtība**

Kā jau minēts un paskaidrots iepriekš, EKG rīcība ir sasniegusi rezultātu, ko nevarētu sasniegt, veicot pasākumus tikai dalībvalstu līmenī.

Tituls pats par sevi ir šīs rīcības ES pievienotās vērtības galvenais aspekts, jo tas darbojas kā ievērojams intereses ģenerators ne tikai attiecībā uz ieinteresētajām personām no pilsētas, bet arī krietni tālākām vietām, un paver plašas iespējas Eiropas sadarbībai partnerattiecību izveides un paraugprakses nodošanas ziņā, piemēram, veidojot stabilu pārvaldību EKG pasākumu īstenošanai, palielinot vietējo kultūras organizāciju spējas vai piesaistot vietējo iedzīvotāju projektu idejas.

5. **GALVENIE IETEIKUMI UN KOMISIJAS SECINĀJUMI UN RĪCĪBA**

Pamatojoties uz šo ziņojumu, Komisija secina, ka EKG rīcība joprojām ir būtiska ES līmenī, tiek augstu vērtēta rīkotājpilsētās un rada plašas kultūras programmas ar pozitīviem rezultātiem un ietekmi, kuru pašreizējā izvērtēšanas posmā tomēr nevar pilnībā novērtēt, jo ir pagājis pārāk maz laika kopš EKG gada īstenošanas. Kā minēts iepriekš, ticamāku priekšstatu par šo situāciju varētu sniegt tikai pašu rīkotājpilsētu veikti novērtējumi.

Turklāt Komisija uzskata, ka abu 2016. gada titulpilsētu īstenotās programmas:

- bija inovatīvas un atbilda EKG rīcības mērķiem,
- atspoguļoja Eiropas dimensiju (jo īpaši Vroclavas programma, bet Donostijas Sansevastjanas programma mazākā mērā, jo EKG pasākumi šajā pilsētā bija daudz vairāk vērsti uz vietējiem iedzīvotājiem),
- iesaistīja vietējos iedzīvotājus un ieinteresētās personas (Sansevastjanā 60 % projektu dažādos veidos iesaistīja vietējos iedzīvotājus, kas brīvprātīgajam darbam veltīja 10 493 stundas, savukārt Vroclava izstrādāja pasākumus, kas paredzēti konkrētām grupām),
- piesaistīja kultūrai jaunu auditoriju, izmantojot īpašas stratēģijas (tādas kā “Energijas viļņi” Donostijā Sansevastjanā un *mikroGRANTY* Vroclavā), un
- var radīt gan fizisku (piemēram, jaunu vai atjaunotu kultūras un loģistikas infrastruktūru, kā tas notika Vroclavā), gan nemateriālu pieredzes tālāknodošanu (izveidojot telpu un izpausmes līdzekli, kas palīdz kopienām sarunāties, izprast un pieņemt pagātnes atšķirības, un palīdzot pilsētai un tās iedzīvotājiem sadzīvot arī turpmāk, kā tas notika Donostijā Sansevastjanā), lai gan Donostijā Sansevastjanā trūkst pienācīgas pieredzes tālāknodošanas iespēju plānošanas.

Šie galvenie konstatējumi apstiprina tos, kas izrietēja no 2015. gada un iepriekšējiem EKG novērtējumiem, t. i., EKG titulpilsētas īsteno kultūras programmas, kuras ir plašākas un

inovatīvākas nekā šo pilsētu parastais ikgadējais kultūras piedāvājums, kurām ir spēcīga Eiropas dimensija, kuras iesaista gan vietējos iedzīvotājus, gan ārvalstu viesus un kuras ir saskaņā ar Līguma un EKG rīcības mērķiem.

Vēl viens jautājums, kas izriet no ārējā pētījuma — daļēji saskatot ar iepriekšējo EKG novērtējumu konstatējumiem —, ir izejas datu trūkums. Ideāla EKG rīcības izvērtēšanas procesuālā metode būtu saistīta gan ar *ex ante*, gan *ex post* novērtējuma pētījuma veikšanu. Tomēr budžeta¹⁴ ierobežojumu un laika¹⁵ trūkuma dēļ var veikt tikai *ex post* novērtējumu, tādējādi radot situāciju, kad nav pārliecinošu pierādījumu par rīcības ieguvumiem un ietekmi.

Līdztiesīgie likumdevēji atzīst šo problēmu. Pieņemot Lēmumu Nr. 445/2014/ES, kas attiecas uz EKG titulpilsētām no 2020. gada līdz 2033. gadam, Eiropas Parlaments un Padome nolēma novirzīt vērtēšanas slogu no Komisijas uz titulpilsētām, jo tās ir EKG rīcības galvenie finansētāji un labuma guvēji, kā arī tām ir lielākas iespējas savākt visus nepieciešamos datus. Šāda prasība veicinās to, ka kandidātpilsētas un nākamās titulpilsētas veiks datu vākšanas pasākumus jau programmas īstenošanas sākumposmos. Tādējādi tā arī palīdzēs EKG uzlabot titulgadam izvirzīto mērķu sasniegšanu. Lai palīdzētu pilsētām šajā darbā, Komisija savā tīmekļa vietnē publicēja pamatnostādnes¹⁶.

Pēc astoņu līdzīgu ikgada novērtējumu veikšanas — katru reizi par citu EKG pilsētu pāri — ārējā pētījumā ir ietverti tikai daži ieteikumi, no kuriem lielākā daļa ir ļoti konkrēti un saistīti ar vispārējās EKG rīcības dimensijām, kas balstās uz nepārbaudītiem novērojumiem. Tie lieliski papildina daudzos ieteikumus, kas sniegti iepriekšējos gados un ko apstiprinājusi Komisija, jo īpaši vajadzību laikus noteikt institucionālo kārtību, izveidot stabilu un efektīvu izpildes komandu, kas saņemtu spēcīgu politisko atbalstu, nodrošināt valsts ieinteresētību un iesaistīšanos, nodrošināt pareizo līdzsvaru starp kontroli un māksliniecisko neatkarību, ievērot kultūras jomas ieinteresēto personu saistības, iekļaut Eiropas sadarbību kultūras programmā, vienlaikus arī aktīvi paplašinot līdzdalību kultūras jomā, un plānot pieredzes tālāknodošanu jau sākumposmā¹⁷. Komisija piekrīt vērtētāja vispārējam ieteikumam, ka EKG rīcība būtu jāturpina, un Lēmumā Nr. 445/2014/ES šāda turpināšana jau ir paredzēta līdz 2033. gadam. Vērtētājs pilsētām jo īpaši iesaka vākt un analizēt lielos datus, kā arī pārskatīt EKG pieteikuma veidlapu, lai redzētu, kā kandidātpilsētas plānot to darīt. Lai gan Komisija atzīst rīkotājpilsētu ieinteresētību lielo datu labākā izmantošanā, nevar ietvert pieteikuma veidlapā kritērijus, kas nav skaidri minēti lēmumā, kurš reglamentē EKG rīcību. Tomēr tā izpētīs — kā to iesaka arī vērtētājs —, kā izvērtēšanas pamatnostādnēs efektīvāk risināt ar lielajiem datiem saistītos jautājumus.

Turklāt Komisija piekrīt līgumslēdzēju ieteikumam, ka oficiālajam un neoficiālajam atbalstam, ko EKG pasākuma izstrādes posmā sniedz uzraudzības komiteja, ir būtiska nozīme un tas būtu jāturpina, tostarp apmeklējot izraudzītās pilsētas.

Visbeidzot, attiecībā uz ieteikumiem, kas konkrēti adresēti ES iestādēm, Komisija norāda, ka atbilstīgi vērtētāja ieteikumam progresa un uzraudzības ziņojumos īpaša uzmanība jau ir pievērsta jautājumiem, uz kuriem attiecas Lēmumā Nr. 445/2014/ES izklāstītie atlases kritēriji, un ka pilsētu priekšlikumi par uzraudzību un izvērtēšanu ir vairākkārt vērtēti atlases un uzraudzības procedūru laikā.

¹⁴ Vērtēšanai atvēlētie budžeta līdzekļi ir proporcionāli ES finansējuma līmenim, kas tiek tieši piešķirts EKG un kas nepārsniedz vienai EKG piešķiramo Melinas Merkuri balvu EUR 1,5 miljonu apmērā.

¹⁵ Ar Lēmumu Nr. 1622/2006/EK ir noteikts, ka Komisija veic novērtēšanu tūlīt pēc EKG titula īstenošanas gada.

¹⁶ Pieejamas tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/capitals-culture-city-own-guide_en.pdf.

¹⁷ Sk. iepriekšējo ieteikumu apkopojumu tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ecoc-compendium-recommendations_en.pdf.

